ISNN 3030-3907

2026/4
VOLUME 5

DEVELOPMENT OF SCIENCE

ILMIY JURNAL

Development of science

Ilmiy jurnal

2026/4 VOLUME 5

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Асадова Раъно Дилмуратовна
Тошкент Давлат техника университети доценти

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TA’LIM DASTURLARINING TA’SIRI: O‘ZBEKISTON TAJRIBASI.

Diyarova Shaxloxon Rovshan qizi
Ayol MMT MCHJ O‘quv bo‘limi Rahbari
E-mail: Diyarova1008@gmail.com
Tel: +998935059292

Annotatsiya. Mazkur maqolada ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda ta’lim dasturlarining o‘rni va ta’siri O‘zbekiston tajribasi asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi – ayollarni tadbirkorlik faoliyatiga tayyorlashga qaratilgan o‘quv dasturlarining samaradorligini aniqlash hamda ularning iqtisodiy faollikka ta’sirini baholashdan iborat. Maqolada O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ta’lim tashabbuslari, xususan, “Ayol by CAU” o‘quv dasturi misolida amaliy tajriba yoritilgan. Mazkur dastur ayollar uchun qisqa muddatli, amaliy va mentorlikka asoslangan ta’lim modeli orqali ularning tadbirkorlik salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Dastur doirasida ishtirokchilar biznes g‘oyalarni ishlab chiqish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va real loyihalarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘lmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, bunday ta’lim dasturlari ayollarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish, ularni kichik biznes va xususiy tadbirkorlikka jalb etishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, maqolada ta’lim dasturlarini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy asoslangan taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Ayollar tadbirkorligi, ta’lim dasturlari, iqtisodiy faollik, kompetensiyaviy yondashuv, andragogika, O‘zbekiston tajribasi, Ayol by CAU.

Аннотация. В данной статье анализируется роль и влияние образовательных программ на развитие женского предпринимательства на примере опыта Узбекистана. Основной целью исследования является определение эффективности образовательных программ, направленных на подготовку женщин к предпринимательской деятельности, а также оценка их влияния на экономическую активность. В статье также рассматривается практический опыт реализации образовательных инициатив в Узбекистане на примере программы «Ayol by CAU». Данная программа, основанная на краткосрочном, практико-ориентированном обучении и наставничестве, способствует развитию предпринимательского потенциала женщин. Участницы получают возможность разрабатывать бизнес-идеи, повышать уровень финансовой грамотности и реализовывать реальные проекты. Результаты исследования свидетельствуют о том, что подобные образовательные программы являются эффективным инструментом повышения экономической самостоятельности женщин и их вовлечения в

ISSN 3030-3907

сферу малого бизнеса и частного предпринимательства. В статье также предложены научно обоснованные рекомендации по совершенствованию образовательных программ.

Ключевые слова: женское предпринимательство, образовательные программы, экономическая активность, компетентностный подход, андрагогика, опыт Узбекистана, Ayol by CAU.

Abstract. This article analyzes the role and impact of educational programs on the development of women's entrepreneurship based on the experience of Uzbekistan. The main objective of the study is to assess the effectiveness of educational programs aimed at preparing women for entrepreneurial activities and to evaluate their impact on economic participation. The article also highlights practical experience from Uzbekistan, particularly through the example of the "Ayol by CAU" educational program. This initiative, based on short-term, practice-oriented training and mentorship, contributes to enhancing women's entrepreneurial potential. Participants gain opportunities to develop business ideas, improve financial literacy, and implement real projects. The results demonstrate that such educational programs are an effective tool for increasing women's economic independence and their engagement in small business and private entrepreneurship. The study also provides scientifically grounded recommendations for improving educational program design.

Keywords: women's entrepreneurship, educational programs, economic activity, competency-based approach, andragogy, Uzbekistan experience, Ayol by CAU.

KIRISH.

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish, ularning huquq va manfaatlarini ta’minlash hamda tadbirkorlik faoliyatini qo‘llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Xususan, ayollar bandligini ta’minlash, ularni kasb-hunar va tadbirkorlik ko‘nikmalariga o‘qitish, moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimini kengaytirish bo‘yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2026-yil 8-mart – Xalqaro xotin-qizlar kuni munosabati bilan yo‘llangan tabrik nutqida xotin-qizlarning jamiyatdagi o‘rni va iqtisodiy faolligini oshirish masalasiga alohida e’tibor qaratildi. Xususan, davlat rahbari quyidagilarni ta’kidladi:

“Ayollarni ishli va daromadli qilish masalasi hamisha e’tiborimiz markazida bo‘lib kelmoqda. O‘tgan yili xotin-qizlar bandligini ta’minlash va ularni

ISSN 3030-3907

tadbirkorlikka jalb etish maqsadida 23,5 trillion so‘m kredit yo‘naltirdik. Buning hisobidan 425 mingdan ortiq opa-singillarimiz tadbirkorlikka jalb qilindi.[1]”

Mazkur yondashuv mamlakatda xotin-qizlarni iqtisodiy faoliyatga jalb etish, ularning tadbirkorlik salohiyatini ro‘yobga chiqarish hamda bandligini ta’minlash borasida olib borilayotgan islohotlarning muhim yo‘nalishini aks ettiradi. Ayniqsa, “Ayollar daftari” tizimi orqali manzilli ishlash, kasb-hunarga o‘qitish va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining joriy etilishi bu boradagi ishlarning tizimli tus olganini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodiyot sharoitida ayollarning tadbirkorlik faoliyatiga kirib kelishi ularning zarur bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lishini talab etadi. Shu bois, ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda ta’lim dasturlarining o‘rni alohida ahamiyat kasb etadi va ularni ilmiy asosda o‘rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

METODOLOGIYA.

Mazkur tadqiqotda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda ta’lim dasturlarining ta’sirini kompleks o‘rganish maqsadida bir qator zamonaviy ilmiy yondashuvlar qo‘llanildi. Xususan, kompetensiyaviy, andragogik va tizimli yondashuvlar tadqiqotning metodologik asosini tashkil etdi.

Kompetensiyaviy yondashuv doirasida ayollarda tadbirkorlik faoliyati uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e’tibor qaratildi. Bu yondashuv Benjamin Bloom tomonidan ishlab chiqilgan ta’lim natijalarining ierarxik modeli va A.V. Khutorskoy tomonidan rivojlantirilgan kompetensiyaviy ta’lim konsepsiyalariga asoslanadi[2]. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, aynan kompetensiyaga asoslangan dasturlar ayollarning amaliy faoliyatga tayyorlik darajasini sezilarli oshiradi.

Andragogik yondashuv esa kattalar ta’limining o‘ziga xos xususiyatlarini hisobga olishni nazarda tutadi. Ushbu yondashuv Malcolm Knowles tomonidan asoslab berilgan bo‘lib, unda o‘quvchilarning hayotiy tajribasi, ichki motivatsiyasi va mustaqil o‘rganish qobiliyati muhim omil sifatida qaraladi[3]. Amaliy tajribalar, jumladan, O‘zbekistonda “Ayol by CAU” dasturi doirasida o‘tkazilgan treninglar shuni ko‘rsatadiki, interaktiv va amaliy mashg‘ulotlarga asoslangan o‘qitish shakllari ayollarning o‘zlashtirish darajasini an’anaviy ma’ruzalarga nisbatan yuqoriroq ta’minlaydi.

Tizimli yondashuv orqali esa ta’lim dasturlari iqtisodiy va ijtimoiy muhit bilan uzviy bog‘liq holda o‘rganildi. Bu yondashuv Ludwig von Bertalanffy

[1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi

[2] Bloom B. *Taxonomy of Educational Objectives*. – 1956; Khutorskoy A.V. Kompetensiyaviy yondashuv.

[3] Knowles M. *The Adult Learner*. – 1984.

ISSN 3030-3907

tomonidan ilgari surilgan umumiy tizimlar nazariyasiga asoslanadi[4]. Mazkur nazariya ta’lim tizimini ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning ajralmas qismi sifatida ko‘rib chiqadi. Xususan, O‘zbekiston sharoitida ayollarni tadbirkorlikka jalb etish davlat siyosati, mehnat bozori va ta’lim tizimi o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlik orqali amalga oshirilmoqda.

Tadqiqot jarayonida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va amaliy tajribalarni o‘rganish usullaridan foydalanildi. Xususan, O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ta’lim tashabbuslari, jumladan, “Ayol by CAU” dasturi misolida amaliy tahlil olib borildi. Mazkur dastur doirasida qisqa muddatli treninglar, mentorlik tizimi va real biznes loyihalarni ishlab chiqish orqali ayollarning tadbirkorlik ko‘nikmalari shakllantirilayotgani kuzatildi.

Shuningdek, xalqaro tajriba tahlili ham shuni ko‘rsatadiki, Jahon banki tadqiqotlariga ko‘ra, ayollar uchun mo‘ljallangan ta’lim va trening dasturlarida ishtirok etganlarning 20–30 % gacha qismi o‘z biznes faoliyatini boshlashga muvaffaq bo‘ladi[5]. Bu esa ta’lim dasturlarining iqtisodiy samaradorligini yaqqol tasdiqlaydi.

Demak, yuqoridagi yondashuvlarning integratsiyalashgan holda qo‘llanilishi ayniqsa O‘zbekiston sharoitida dolzarb hisoblanadi. Chunki bu yondashuvlar bir tomondan shaxsning individual rivojlanishini ta’minlasa, ikkinchi tomondan iqtisodiy tizim talablariga moslashuvni kuchaytiradi. Ayniqsa, kompetensiyaviy va andragogik yondashuvlarning uyg‘unligi ayollarni qisqa muddatda amaliy natijaga yo‘naltirilgan holda tayyorlash imkonini beradi.

TADQIQOT NATIJALARI.

Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda ta’lim dasturlari muhim institutsional va amaliy vosita sifatida namoyon bo‘lmoqda. Xususan, kompetensiyaga asoslangan va amaliy yo‘naltirilgan ta’lim dasturlari ayollarning iqtisodiy faolligini oshirishga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda.

Jahon banki ma’lumotlariga ko‘ra, O‘zbekistonda ayollarning mehnat bozoridagi ishtirok darajasi 2023–2024-yillarda 39–40 % atrofida bo‘lib, bu ko‘rsatkich erkaklarga nisbatan ancha past[6]. Shu bilan birga, O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi ma’lumotlariga ko‘ra, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarida ayollar ulushi so‘nggi yillarda 30 % dan ortiqni tashkil etmoqda[7].

[4] Bertalanffy L. *General System Theory*. – 1968.
[5] World Bank. *Women’s Economic Empowerment Report*. – 2022.
[6] World Bank. *Gender Data Portal: Uzbekistan – Female labor force participation rate*.
[7] O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Bandlik va tadbirkorlik bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar*. – https://stat.uz

ISSN 3030-3907

Mazkur ko‘rsatkichlar ayollar iqtisodiy faolligini oshirishda ta’lim dasturlarining dolzarbligini tasdiqlaydi.

1. Iqtisodiy kompetensiyalarni shakllantirish

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, tadbirkorlik va kasbiy ta’lim dasturlarida ishtirok etish ayollarning moliyaviy savodxonligi va biznes yuritish ko‘nikmalarini oshiradi.

Jahon bankining tadqiqotlariga ko‘ra, tadbirkorlik bo‘yicha treninglarda qatnashgan ayollarda biznes ko‘nikmalari va daromad olish imkoniyatlari sezilarli yaxshilangan[8]. Xususan, bunday dasturlar ayollarning biznes rejalashtirish, marketing va moliyaviy boshqaruv ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

2. Amaliy natijadorlik (bandlik va daromad)

Amaliy ta’lim dasturlari natijasida ayollar o‘z biznes faoliyatini boshlash yoki mavjud faoliyatini kengaytirish imkoniyatiga ega bo‘ladi.

Xalqaro mehnat tashkiloti (ILO) ma’lumotlariga ko‘ra, kasbiy tayyorgarlik va tadbirkorlik treninglari ayollarning bandlik darajasini oshirishda muhim rol o‘ynaydi hamda ularning o‘z-o‘zini band qilish imkoniyatlarini kengaytiradi[9].

O‘zbekiston amaliyotida ham qisqa muddatli kasbiy kurslar orqali minglab ayollar hunar o‘rganib, daromad manbaiga ega bo‘layotgani kuzatilmoqda[10].

3. O‘zbekiston tajribasi va “Ayol by CAU” dasturi

O‘zbekistonda ayollarni tadbirkorlikka jalb etishga qaratilgan ta’lim tashabbuslari, jumladan, “Ayol by CAU” dasturi muhim amaliy ahamiyatga ega. Mazkur dastur doirasida:

- ayollar uchun qisqa muddatli, amaliy treninglar tashkil etiladi;
- biznes g‘oyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish ko‘nikmalari shakllantiriladi;
- mentorlik va maslahat tizimi orqali individual qo‘llab-quvvatlash ta’minlanadi.

Bunday dasturlar ayollarning tadbirkorlik faoliyatiga kirib kelishini tezlashtiruvchi muhim mexanizm sifatida xizmat qilmoqda.

4. Psixologik va ijtimoiy ta’sir

Ta’lim dasturlari nafaqat iqtisodiy, balki psixologik jihatdan ham ijobiy natija beradi.

World Bank tadqiqotlariga ko‘ra, ayollar uchun tashkil etilgan trening dasturlari ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini oshiradi, qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi va ijtimoiy faolligini kuchaytiradi[11].

---

[8] World Bank. *Women’s Economic Empowerment and Entrepreneurship Reports*.
[9] International Labour Organization (ILO). *Women and Employment Trends Reports*.
[10] O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Bandlik va tadbirkorlik bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar*. – https://stat.uz
[11] World Bank. *Women’s Economic Empowerment and Entrepreneurship Reports*.

ISSN 3030-3907

Bu esa ayollarning iqtisodiy jarayonlarda faol ishtirok etishiga zamin yaratadi.

5. Hududiy rivojlanish va ijtimoiy ta’sir

O‘zbekiston Respublikasida “Ayollar daftari” tizimi doirasida olib borilayotgan ishlar natijasida minglab xotin-qizlar kasb-hunar va tadbirkorlikka o‘qitilib, ularning bandligi ta’minlanmoqda[12].

Ayniqsa, qishloq hududlarida tashkil etilgan ta’lim dasturlari ayollarni daromad manbaiga ega qilish, oilaviy biznesni rivojlantirish va kambag‘allikni qisqartirishda muhim rol o‘ynamoqda.

Yuqoridagi natijalar shuni ko‘rsatadiki, ta’lim dasturlari ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda strategik ahamiyatga ega bo‘lgan samarali vosita hisoblanadi.

Demak, O‘zbekiston sharoitida ayniqsa amaliy va kompetensiyaga asoslangan ta’lim dasturlarini kengaytirish ayollar iqtisodiy faolligini oshirishning eng muhim yo‘nalishlaridan biridir. Chunki mavjud statistik ma’lumotlar ham ta’lim va kasbiy ko‘nikmalar ayollarning iqtisodiy mustaqilligini ta’minlashda asosiy omil ekanligini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, bunday ta’lim dasturlari ayollarning mehnat bozoriga moslashuvchanligini oshiradi, ularni zamonaviy kasb va tadbirkorlik faoliyatiga jalb etadi hamda daromad manbalarini diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Ayniqsa, qisqa muddatli, amaliy va mentorlikka asoslangan o‘quv dasturlari ayollarning tezkor natijaga erishishiga, o‘z biznesini yo‘lga qo‘yishiga yoki mavjud faoliyatini kengaytirishiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, bunday dasturlar nafaqat individual darajada, balki makroiqtisodiy darajada ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ya’ni, ayollar bandligining oshishi oilaviy daromadlar ko‘payishiga, kambag‘allik darajasining kamayishiga va umumiy iqtisodiy o‘sishning jadallashuviga olib keladi.

Shuningdek, ta’lim dasturlarini hududiy xususiyatlardan kelib chiqib moslashtirish, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va davlat hamda xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish ushbu jarayonning samaradorligini yanada oshiradi. Shu nuqtai nazardan, ayollarni iqtisodiy faollikka tayyorlashda innovatsion va integratsiyalashgan ta’lim modellarini rivojlantirish strategik ahamiyat kasb etadi.

MUHOKAMA.

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ta’lim dasturlari ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda muhim institutsional mexanizm sifatida namoyon bo‘lmoqda. Biroq, mavjud dasturlar samaradorligini yanada oshirish uchun ularni tizimli ravishda takomillashtirish zarur.

[12] Gov.uz: Ayollar daftari

ISSN 3030-3907

Avvalo, ta’lim dasturlarini **hududiy differensiallashgan yondashuv asosida kengaytirish** muhim hisoblanadi. O‘zbekiston sharoitida hududlar o‘rtasida iqtisodiy rivojlanish darajasi, infratuzilma va mehnat bozori imkoniyatlari turlicha bo‘lganligi sababli, o‘quv dasturlarini lokal ehtiyojlarga moslashtirish talab etiladi. Bu yondashuv Amartya Sen tomonidan ilgari surilgan “imkoniyatlar yondashuvi”ga mos ravishda, ayollar uchun real iqtisodiy imkoniyatlarni kengaytirishga xizmat qiladi.

Ikkinchidan, **raqamli ta’lim texnologiyalarini keng joriy etish** dolzarb masalalardan biridir. Raqamli platformalar orqali masofaviy o‘qitish ayollarning ta’limga kirish imkoniyatini oshiradi, ayniqsa oilaviy majburiyatlari mavjud bo‘lgan ayollar uchun qulay sharoit yaratadi. World Bank hisobotlarida ham raqamli ko‘nikmalarni rivojlantirish ayollar bandligini oshirishning muhim omillaridan biri sifatida qayd etilgan.

Uchinchidan, **startap va kichik biznesni qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarini kuchaytirish** zarur. Ta’lim dasturlari yakunida moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati (grantlar, imtiyozli mikromoliyalar) ta’minlanmasa, olingan bilim va ko‘nikmalar amaliy natijaga aylanmasligi mumkin. Shu bois, ta’lim dasturlarini biznes-inkubatorlar va moliyaviy institutlar bilan integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega.

To‘rtinchidan, **ta’lim tizimi va moliyaviy institutlar o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish** ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda samarali mexanizm hisoblanadi. Gary Beckerning inson kapitali nazariyasiga ko‘ra, ta’limga kiritilgan investitsiyalar iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, biroq bu jarayon moliyaviy qo‘llab-quvvatlash bilan uyg‘unlashgandagina maksimal natija beradi. Shuningdek, ta’lim dasturlarini ishlab chiqishda monitoring va baholash tizimini joriy etish ham muhimdir. Bu orqali dasturlar samaradorligini aniqlash, ularni takomillashtirish va real iqtisodiy natijalarni baholash imkoniyati yaratiladi. Xulosa o‘rnida, yuqoridagi yo‘nalishlar bo‘yicha kompleks yondashuvni joriy etish ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqadi. Chunki ta’lim, moliya va institutsional qo‘llab-quvvatlash o‘zaro uyg‘unlashgandagina ayollar iqtisodiy faolligi barqaror va uzoq muddatli natijaga ega bo‘ladi.

Xulosa qilib aytganda, ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda ta’lim dasturlari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Mening fikrimcha, ayniqsa amaliy yo‘naltirilgan, moslashuvchan va kompetensiyaga asoslangan o‘quv dasturlari ayollarni iqtisodiy faoliyatga jalb etishda eng samarali vosita hisoblanadi.
Bunday ta’lim dasturlari ayollarga nafaqat zarur bilim va ko‘nikmalarni beradi, balki ularning iqtisodiy qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi,

ISSN 3030-3907

tashabbuskorlik va liderlik sifatlarini shakllantiradi hamda o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi. Natijada, ayollar nafaqat ish izlovchi sifatida, balki ish beruvchi va iqtisodiy jarayonlarning faol subyekti sifatida shakllanadi. O‘zbekiston tajribasi, xususan, “Ayol by CAU” dasturi misolida, bunday ta’lim modellari ayollarning iqtisodiy mustaqilligini oshirish, ularni tadbirkorlik faoliyatiga jalb etish va jamiyat taraqqiyotida faol ishtirokini ta’minlashda muhim rol o‘ynayotganini ko‘rsatadi. Ushbu dastur amaliy mashg‘ulotlar, mentorlik va real biznes loyihalar asosida tashkil etilgani bilan ajralib turadi va qisqa muddatda sezilarli natijalarga erishish imkonini beradi. Shu bilan birga, bunday ta’lim dasturlarini yanada takomillashtirish, ularni hududiy xususiyatlarga moslashtirish, raqamli texnologiyalar bilan boyitish va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari bilan integratsiyalash zarur. Aynan shunday kompleks yondashuv orqali ayollar tadbirkorligini rivojlantirish barqaror va uzoq muddatli natijalarga ega bo‘ladi. Demak, ayollarni iqtisodiy faollikka jalb etishda ta’lim dasturlari nafaqat pedagogik vosita, balki ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning strategik omili sifatida qaralishi lozim.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Xalqaro xotin-qizlar kuniga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutqi
2. Bloom B. *Taxonomy of Educational Objectives*. – 1956; Khutorskoy A.V. Kompetensiyaviy yondashuv.
3. Knowles M. *The Adult Learner*. – 1984.
4. Bertalanffy L. *General System Theory*. – 1968.
5. World Bank. *Women’s Economic Empowerment Report*. – 2022.
6. World Bank. *Gender Data Portal: Uzbekistan – Female labor force participation rate*.
7. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Bandlik va tadbirkorlik bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar*. – https://stat.uz
8. World Bank. *Women’s Economic Empowerment and Entrepreneurship Reports*.
9. International Labour Organization (ILO). *Women and Employment Trends Reports*.
10. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. *Bandlik va tadbirkorlik bo‘yicha rasmiy ma’lumotlar*. – https://stat.uz
11. World Bank. *Women’s Economic Empowerment and Entrepreneurship Reports*.
12. Gov.uz: Ayollar daftari

ISSN 3030-3907